

גם זה מן הרב הנ"ל

במותב תלתא כחדא הוינא ואתא קדמנא מאיר בן נפתלי דוד והחבר רבי משה בן מהר"ר שמואל. ואסהידו שהם היו עדי הרשאה על הגט שעשה מרדכי בר שלמה שליח להולכה ר' יחיאל מיכל לגרש אשתו פטשלי בת נתן. ואותו הגט ניתן כאן ק"ק פירד"א יום ה' י"ז אייר תט"ז. ועדיו החתומים על הגט בצלאל בר שלמה. יואל בר יהודא. ומעולם לא חתמו שניהם כאחד על שום הרשאה, כי אם על זו לעדות. ולראיה כתבנו וחתמנו זאת כ"ד אייר תי"ז פה ק"ק פירד"א:

מאיר בן החבר רבי אשר הלוי ז"ל מק"ק פירדא ונאם יואל בן לא"א משה זצ"ל שניאור זלמן בא"א יואל ז"ל

עד כאן העתקה מן הכתבים של הרב הנ"ל: **והנה** הגם כי מתוך כותלי כתבו של הרב המסדר הגט ניכר דאינו רגיל בדקדוק לשון הקודש על בוריו, עם כל זה האמת יורה דרכו שאין הטעות בהרשאה

מן הרב המסדר, אלא מן הסופר ועדי ההרשאה, כיון שהרשאה לא נתקיימה כלל מן שום ב"ד, אין זה כי אם שכן הוא כאשר מתנצל הרב המסדר הגט, שהשליח חטף ההרשאה בלתי מקויימת ורץ לדרכו, והרב המסדר הגט לא ראה ההרשאה. ואילו ראה ודאי שהיה מרגיש בטעות ההוא, לכך אין לפקפק בגט זה כלל ואין לפוסלו. דהא אפילו למאי דסלקא אדעתאי מעיקרא שההרשאה היא מקויימת מן ב"ד כמו שנוהגין האידנא, כתבתי מילתא בטעמא דאין לפסול הגט כמו שבארתי למעלה דלא ליתלי בוקי סריקא בהרב המסדר אלא בסופר ועדי ההרשאה, השתא דאיגלי מילתא שההרשאה לא נתקיימה כלל מן שום ב"ד, לא כל שכן ודאי ודבר פשוט הוא דאין לתלות בוקי סריקא בהרב המסדר לומר שאינו בקי בטיב גיטין, אלא הטעות הוא מן הסופר ועדי ההרשאה שהם אינם בקיאים, אבל הרב המסדר הגט הוא בקי. ולכך הגט כשר מן הדין אפילו שלא במקום עיגון, ומכל שכן במקום שיש חשש עיגון. וה' ינחנו בדרך אמת:

שאלה קיא

תשובה, יראה דיש לכופ לקרובו של הנרצח שיהא רודף אחר הרוצח להעמידו בדין, מהא דאיתא בסנהדרין פרק נגמר הדין דף מ"ה [ע"ב] גואל הדם הוא ימית את הרוצח [במדבר לה, יט], מצוה בגואל הדם. ומנין שאם אין לו גואל הדם שבית דין מעמידין גואל הדם, תלמוד לומר בפגועו

באחד שנהרג בדרך, וגורע מי הוא הרוצח, ויכולין להנקם ממנו. אם אחד מקרובי הנרצח יבקש דין על הרוצח, האם יכולין לכופ לקרובו שיהיה הוא רודף אחר הרוצח להעמידו בדין. ואם יש לכופו שיוציא ממון על זה אם הוא אמוד. ועד כמה יש לכופו. ועד היכן מיקרי קרוב:

1234567

1234567

בו מ"מ ע"כ. הרי מצוה המוטלת על גואל הדם להמית את הרוצח ע"ש. וזה פשוט הוא שאם אין הוא עצמו יכול להמיתו, ויכול להמיתו ע"י אחר ע"י הוצאת ממון, שצריך להוציא ממנו על זה ככל מצות עשה שבתורה, כמו תורה שחייב אדם ללמוד את בנו, ואם הוא אינו יכול ללמדו, צריך לשכור לו מי שילמדנו. וכן חייב אדם למול את בנו, ואם הוא אינו יכול למולו ואין מי שרוצה למולו אלא בשכר, אף על פי שזה לאו שפיר עביד שאינו רוצה למולו אלא בשכר, מ"מ אביו חייב ליתן שכר לאחר שימול את בנו. הוא הדין נמי מצוה זאת המוטלת על גואל הדם להמית את הרוצח, אם אין הוא יכול לקיימנה אם לא על ידי אחר, וע"י הוצאת ממון, ודאי שצריך לקיימנה אם יש לו ואי אפשר בענין אחר:

ואם לחשך אדם לומר דלמא אין מצוה אלא ברוצח ישראל אבל לא בגוי, הא ודאי לאו מלתא היא, דמאי שנא, ואין לזה סברא כלל, ואטו יהא דינו דגוי קיל מישראל. ואיתא נמי באגדה [מדרש שמואל כא] ויבחר לו חמשה חלוקי אבנים וגו' [שמואל א. יז, מ], אחד לשמו של הקב"ה ואחד לשמו של אהרן ושלשה לשלשה אבות העולם וכו'. אהרן אמר לא אני גואל הדם עלי לפרוע ממנו וכו'. ופירשו המפרשים רד"ק ואינך, מה שאהרן היה גואל הדם, היינו על חפני ופנחס הכהנים אהרן הוא גואל הדם שלהם. הרי מבואר דמיקרי גואל הדם להנקם מן הרוצח אפילו כשהוא גוי, כאהרן מגלית הפלשתי א:

ולענין עד היכן מיקרי גואל וקרוב, נראה דאין שיעור לדבר אלא כל שאין קרוב יותר ממנו מיקרי הוא קרוב אפילו שהוא רחוק בקורבתו, רק שהוא ממשפחת אביו וראוי ליורשו. דהרי אהרן רחוק הרבה היה מן בני עלי, ואפילו הכי אמר שהוא גואל הדם. ועוד מדקראו הכתוב גואל, ולשון גואל נופל אפילו על מי שהוא רחוק הרבה בקורבתו, רק שהוא ממשפחת אביו וראוי ליורשו, מהא דאיתא בברייתא בפרק ט' דבבא קמא דף ק"ט [ע"כ] ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו וכו', וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים, אלא בגזל הגר הכתוב מדבר, הביאו רש"י בחומש פרשת נשא [במדבר ה, ח], הרי דייק דבגזל הגר הכתוב מדבר, משום דלשון גואל היינו אפילו רחוק הרבה בקורבתו רק שהוא ממשפחת אביו. וכי אפשר שאין לו גואל אחד עד יעקב, אלא בגזל הגר מיירי. אלמא דלשון גואל נופל על מי שהוא ממשפחת אביו, אעפ"י שהוא רחוק בקורבתו, כל שאין קרוב יותר ממנו:

ובן משמע מדברי הרמב"ם בפרק א' מהלכות רוצח [ה"ב] שכתב וז"ל, מצוה ביד גואל הדם להרוג הרוצח שנאמר גואל הדם הוא ימית את הרוצח, וכל הראוי ליורשו הוא גואל הדם וכו' עכ"ל, הרי כתב כל הראוי ליורשו הוא גואל הדם², אלמא אף על פי שהוא רחוק הרבה רק שראוי ליורשו, כל שאין קרוב יותר ממנו מיקרי גואל הדם¹:

א ע"י ספרי זוטא פ' מסעי פי"ט ובאמבוכהא דספרי ומגילת אסתר וסה"מ מ"ע יג שהוסיף הרמב"ן.

ב ע"י מרכבת המשנה אור שמח שם וכלי חמדה ריש פ' ויגש וצפנת פענח פרשת מסעי.

ג וע"י באורים סי' ב' סק"ב דאיז רשות ביד גואל הדם להרוג עד אחר שנגמר דינו בב"ד. וזכ"מ

ליתן לשופטים ולשוטרים ולסרדיוט הדן את הרוצח:

ונכון הוא שאותן הוצאות היתירים על הרגיל, כגון שכר מליצות ושחדים יתנו מתוך הקהל כדי לגדור הפרצה, שאם ח"ו לא יהיו נוקמים מן הרוצח, יהיה דמן של בני ברית ח"ו כהפקר, ויוסיפו לעשות כאלה ח"ו, הרי כל עוברי דרך בסכנה זו הם, לכך צריכין כולם לסייע לזה. וכן נהגנו פעמים הרבה ועשינו עם פרנסי הדור שהיו מעמידים גואלים לרדוף אחר הרוצחים, ואפילו לפעמים כשהיינו יודעים שלא נוכל להוציא מכח אל הפועל להנקם מן הרוצח, אפילו הכי היינו מעמידים גואלים לרדוף אותם בדין, כדי שיהא מפורסם שאין דמן של בני ברית הפקר הוא, הנלע"ד: אוצר החכמה

ולסרדיוט הדן אותו צריך הוא ליתן, אבל אם יצטרכו להוציא יותר מן הרגיל כגון שכר מליצות ושחדים וכיוצא בזה, ודאי דאין לחייבו, דיקשה עליו הרבה וחיישינן שקרובים יברחו ולא יהיו רודפים אחר הרוצח לבקש דין עליו^ד:

ודמ"א להא דתניא בפרק קמא דכתובות דף ח' וע"ב בראשונה היתה הוצאת המת קשה על קרוביו יותר ממיתתו, עד שהיו מניחין אותו ובורחים, עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות בעצמו, והוציאו בכלי פשתן. ונהגו כל העם אחריו להוציא בכלי פשתן וכו'. ומכל שכן בנדון דידן אם יצטרכו הקרובים להוציא ממון הרבה על זה בשכר מליצות ושחדים, ודאי דיברחו, לכך אין לחייבו אלא מה שהוא חוק קבוע אוצר החכמה

שאלה קיב

שם שמות שאין נמחקין, ויחזרו ויכתבו אותן אותיות שנגררו בכתב מיושר, שיהא שוה כמעט לכתב הראשון. ויהיו מכוונים שאותו אות שהיה כבר נחלק יהא כולו נכתב על הקלף השלם מצד אחד לקרע, והקרע יעבור בין התיבות, ואז הם"ת כשר. ובנקל יכולים להעמיד אותו תיבה כולו שהקרע היה בתוכו מצד אחד לקרע. ולא יהא ניכר שום שינוי בכתב והמכתב הראשון דלא יצטרך למעטו. כיון שגרר כמה

אל המושיע. יגן ויושיע. לתלמיד ותיק כמהו"ר יהושיע.

את אשר כתבת ששמעת אומרים משמי שהוריתי בס"ת שנקרעה עד תוך שיטה שלישית. ונחלק אות אחד לשנים, שיהיו מתקנים אותו כך, דהיינו שיהיו מדבקים מבחוץ קלף דק, ולחבר הקרע חבור ודיבוק טוב ויפה שלא יהא הקרע ניכר, והאות שנחלק יגררו עם עוד איזה אותיות לפניו ולאחריו אם אין

ד ע"י קצוה"ח שם שכתב לדון אי בזה"ז שייך דינא דגואל הדם דהא צריך קבלת עדות בב"ד. ועי' בישועות ישראל שהביא מדברי רבינו ירוחם שנהוג גם בזה"ז, וכתב די"ל שאין כותבו שיש לו רשות להרוג אלא רק דפטור ממיתה. מדברי רבינו נראה שנהוג גם בזה"ז לענין להעמידו לדין, אף דרבינו איירי כפה"נ בגוי, מ"מ בעיקר המצוה לא חילק בזה וצ"ע.